Steinene skal rope

Marte Wexelsen Goksøyr
Jeg vil leve
 140 s. Oslo: Forlaget Oktober, 2012.
 Pris NOK 199
 ISBN 978-82-495-0925-6

Marte Wexelsen Goksøyr er en røst i vår tid. Denne begavede unge kvinnen er skuespiller, skribent og samfunnsdebattant, og nå også forfatter. Mest kjent ble hun kanskje da hun utfordret statsministeren i Stortingets vandrehall i februar 2011 og vipet ham av pinnen med sine spørsmål om rettighetene til mennesker med Downs syndrom. I et intervju med forfatteren for fem år siden, som gjengis i boken, sa nemlig Stoltenberg: «men vi skal i alle fall ikke endre lover i Norge som gjør det lettere å ta abort basert på indikasjon på Downs syndrom.» Og videre: «Vi er motstandere av å innføre den samme loven som i Danmark. Vi kommer ikke til å foreslå at man kan sjekke fostre for Downs syndrom, screening for Downs syndrom kommer ikke denne regjeringen til å gå inn for.» Og som forfatteren skriver: «Og i januar 2011 kom nyheten om at Arbeiderpartiet ville vurdere tilbud om tidlig ultralyd i uke 12 til alle gravide. Det ville bety abort av mange flere fostre med Downs syndrom. Stoltenberg lovte meg at hans regjering aldri skulle innføre en slik lov. Jeg er sint og skuffet over at Jens Stoltenberg ikke holder det han lovte meg i intervjuet.»

Hennes bok blir derfor et politisk debattinnlegg, og hun er kanskje en av Stoltenbergs farligste kritikere fordi hun har tatt ham i løftebrudd. Hun tar et kraftig oppgjør med tanken om at mennesker med Downs syndrom ikke skal ha en plass i vårt samfunn. «Jeg er en kvinne med Downs syndrom. Er jeg ikke ønsket av samfunnet?» spør hun i et kapittel.

Men denne lille boken er mer enn en politisk pamflett. Her forteller forfatteren om sine drømmer og reaksjoner på et samfunn som diskriminerer henne. Hvorfor kom hun ikke inn på Teaterhøgskolen selv om hun har Downs syndrom? «Hvorfor er all utdanning stengt for meg?» spør hun. Hvorfor er det hun som skal integreres, er det ikke like mye de andre som skal integreres blant dem vi kaller funksjonshemmede? Ved å stille slike spørsmål avslører Wexelsen Goksøyr samfunnets fordommer, ja, mine egne fordommer. Ved en rekke intervjuer får hun frem holdninger til Downs syndrom og funksjonshemming som er lærerikt å lese for noen og hver.

Hennes store drøm er å jobbe med teater. Jeg har selv opptrådt sammen med forfatteren, og sjelden har jeg sett en person som var så motivert til å gå inn på scenen. Hennes fremføring av Jeanne D'Arc lot da heller ingen være uberørt. Hun vil gjerne være en Jeanne D'Arc. «Hun er fri, selv om bålet venter henne.» Forfatteren peker på et mørkt felt hos de fleste av oss hvor vi skjuler fordommer og diskriminerende holdninger. Hun er derfor en viktig røst i vår tid. Om hun tier, skal steinene rope.

Ola Didrik Saugstad
 Pediatrisk forskningsinstitutt
 Kvinne- og barneklinikk
 Oslo universitetssykehus

Godbit om psykoanalyse og litteratur

Janneken Øverland, Irene Engelstad, red.
Freud, psykoanalyse og litteratur
 Artikler. 173 s. Oslo: Gyldendal, 2012.
 Pris NOK 379
 ISBN 978-82-05-42994-9

Et område utenfor klinikken hvor psykoanalytisk teori og forståelse har spilt en viktig rolle, er litteraturvitenskap. I denne boken går litteraturvitere, forfattere og psykoanalytikere sammen om å lese noen av Freuds skrifter og Knausgårds *Min kamp* med både litteraturvitenskapelige og psykoanalytiske briller. Dette kryssblikket gir en interessant og delvis ny forståelse.

Utgivelsen inneholder bearbejdede innlegg fra et seminar i 2011 hvor en norsk oversettelse av noen av Freuds tekster ble lansert. I tillegg til å lese noen kjente tekster av Freud har forfatterne også sett på tematisk tilgrensende litteratur på samme måte.

Litteraturviteren Atle Kittang og psykoanalytikeren Torberg Foss har lest Freuds tekster med hans eget psykoanalytiske blikk på en måte som åpner for ny forståelse. Psykologen Tonya Madsen, litteraturviteren Knut Stene-Johansen og forfatteren Hans Herbjørnrud skriver svært leseverdig om depresjon og melankoli, slik dette behandles så vel i psykoanalytisk som i litteraturvitenskapelig litteratur. Et annet tema er spørsmålet om hva som genererer vår opplevelse av «det uhyggelige», som Freud mente kom når vi møter noe som én gang var kjent, som vi så har glemt, men som dukker opp igjen og dermed vekker angst og gru. Forfatteren Nikolaj Frobenius, litteraturviteren Kaja Scherven Mollerin og psykoanalytikeren Sølvi Kristiansen diskuterer dette på en interessant og delvis original måte. Litteraturviteren Irene Engelstad og psykoanalytikeren Siri E. Gullestad leser på hver sin måte Freuds fortelling om «Lille Hans» og Knausgårds skildring av sitt farsforhold, og viser hvordan disse to tilnærmingene supplerer og beriker hverandre.

Boken er stramt redigert med korte, poengterte tekster. Her er det ikke noe utenomstakk. Redaktørenes beskjed må ha vært: «Kom til poenget og ferdig med det.» Dette er derfor blitt en tankevekkende og ganske lettlest liten bok for alle som er interessert i å forstå mer av teksten bak teksten.

Per Vaglum
 Avdeling for medisinsk atferdsvitenskap
 Universitetet i Oslo

Oppgitte interessekonflikter: Anmelder opplyser at Gyldendal Akademisk i 2009 publiserte hans bok *Legens utfordringer*.